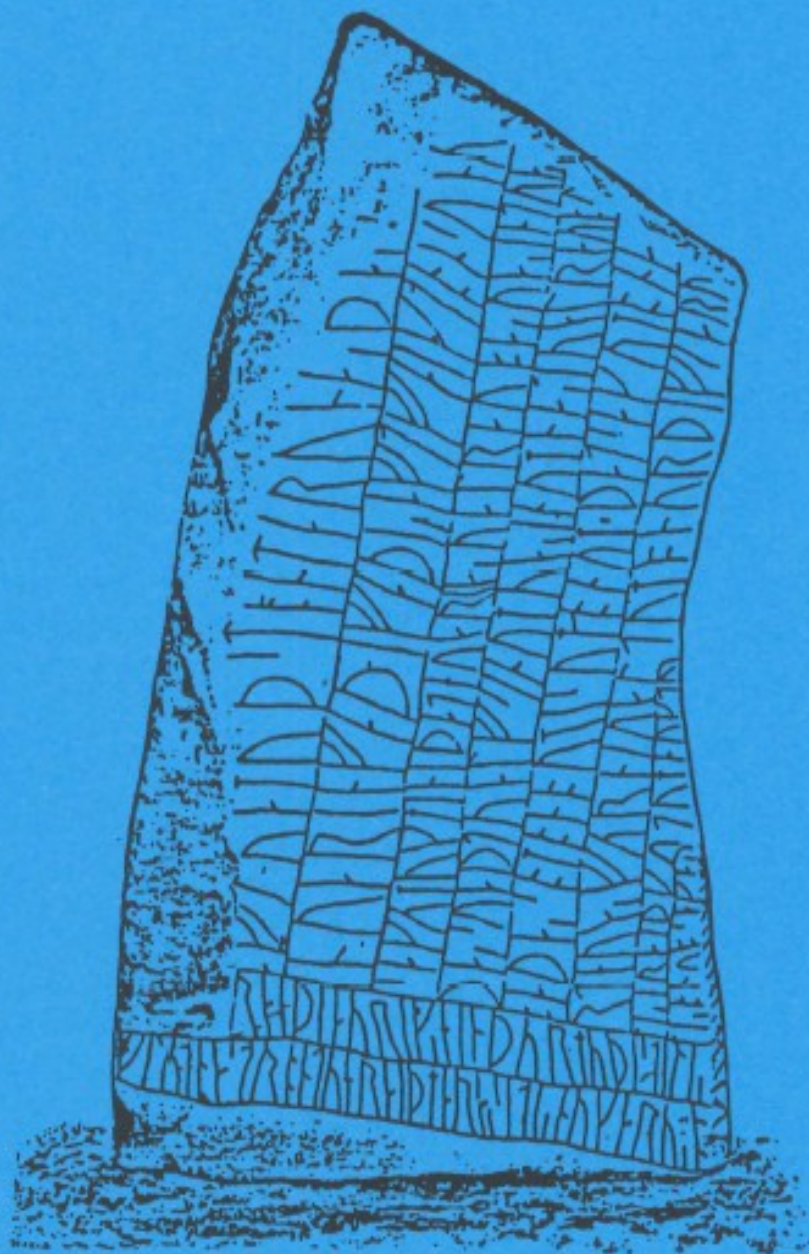

Meldingsblad om runeforskning

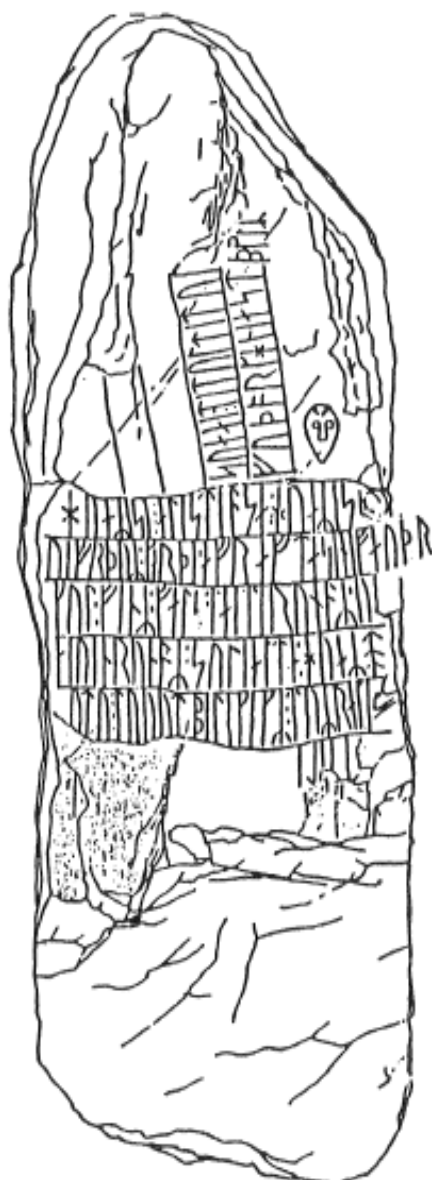
Nr. 3

1988 (1989)

ISSN. 0801-3756

Malt-stenen, Agard, Ribe amt, Jylland. Stenen er en rødlig gnejs med afslag og revnedannelser (disse er brugt til afgrænsning af indskriften), den er ca. 220x85x60 cm og vejer ca. 3½ tons. Stenen har ligget med runesiden nedad oven for skrænten ned mod Kongeåen. Runerne blev opdaget, da man ville fjerne stenen med en rendegraver, efter at den siden begyndelsen af 1980'erne havde været i vejen for dyrkningen af jorden. En påfølgende arkæologisk undersøgelse viste, at stenen havde været rejst ved fundstedet, dernæst var blevet væltet og undergraved tre gange; i øvrigt fandt man intet, der kunne støtte en datering. Placeringen tyder på en sammenhæng med Kongeåen som vandvej – den var sejlbar i vikingetiden – og med en mulig hulvej, der kan have ført ned til åen. Ejendommeligt nok synes runerne at have vendt væk fra åen (og hulvejen). Kongeåen er den gamle grænse mellem kongeriget og hertugdømmerne, i perioden 1864–1920 mellem Danmark og Tyskland.

Indskriften består af 153 ca. 10 cm høje runer (inkl.) og et primitivt ansigt. Runerne er meget velhugne, med en bemærkelsesværdig skarp profil. Der var ingen farvespor. Læsningen er revideret juni 1988 i forbindelse med en undersøgelse med Helmer Gustavson, Jan Paul Strid og Marit Ahlén.

Egning: Sr. Na Knudsen

Lodret:

suaai:titultitul
fuparkhniastbmlR

Vandret:

huaRis:alistiāsa:huaRis:
uifrþuR:karþi·afraftasinifaupr
kul:finR:fals:taitirunāR·u
aiuinrunāR:sulialta:huaR⚔
utu:tuuutbilikikR:tuRrakī
tuli (på hovedet)

Indskriften synes meget forskellig fra de traditionelle formler, der dominerer i de danske stenindskrifter. Punktvis er der tolkningsmuligheder, men det er vanskeligt at nå frem til en sammenhængende, sprogligt acceptabel tolkning med et sandsynligt indhold, skønt kendt ordstof kan udskilles, fx. karþi, runāR (dog med ā), huaR is (flertydigt). Brugen af R efter dental i kul:finR kan tale for, at indskriften hører til de ældste lag af 16-tegns-indskrifter; men tolkes taitirunāR som 'morskabsruner' (og uinrunāR som 'vin-' eller 'venneruner' og titul som 'titel, overskrift'), tuR som

'TyR', giver det snarere associationer til en vis oldnordisk belæstthed. Ud fra en helhedsbetragtning forekommer Malt-stenen desuden påfaldende: 1) ved indskriftens anbringelse i overvejende vandrette linjer (idet DR 42 Jelling 2 må anses for helt enestående), 2) ved den uformidlede anbringelse af det primitive ansigt, der ikke ligner "maskerne", 3) ved brugen af ⚔, kendt i brakteatsammenhæng – eller eventuelt som kvistrune, $3/3 = þ(?)$, der næppe giver mening –, 4) ved fuparken. Den eneste kendte, fuldstændige fupark på sten fra den egentlige vikingetid har hidtil været den på DR 239 Gørlev 1; men på træ og ben findes andre, grafematisk forskellige fuparker (Hedeby-fuparken fx. med kortkvistruner). Malt-fuparken

ligner Gørlevs så slående (bortset fra þ for ϕ, ʀ for ʁ), at vi må stille spørgsmålet, om den er en kopi af Gørlev-fuparken (der blev fundet i 1921). Eller vi må antage, at netop denne fupark-udformning har haft en betydelig dominans (jf. runica manuscripta-traditionens Abecedarium Nordmannicum). AnsuR- og m-runens form og rækkefølgen -ml- viser, at Malt-stenen ikke stammer fra den lærde tid eller fra middelalderen, jf. at der i hele indskriften er brugt et rent "Gørlev-system".

Skønt det kan forekomme hasarderet, er det nærliggende at pege på en mulig sammenhæng mellem Malt-stenen og det særlige miljø omkring Askov højskole. Her arbejdede den kendte filolog dr.phil. Marius Kristensen som højskolelærer til 1927. Han har både undervist i og skrevet om runer, og han blev tilsynsførende ved udgivelsen af Danmarks runeindskrifter. Et tidligt kendskab til Gørlev-fuparken og en vis runeviden, parret med den praktiske færdighed, der skulle til for at hugge så vellykkede runer som Malt-stenens, kunne teoretisk tænkes at have været tilstede i højskole-miljøet. (Måske skal den nationale mindepark med talrige mindesten i det nærliggende Skibelund krat også nævnes, skønt der ikke behøver at være nogen sammenhæng.)

Er Malt-stenen lavet efter fundet af Gørlev-stenen 1 i 1921, burde det være muligt at efterspore, og undersøgelserne omkring Malt-stenen er ikke afsluttet. Den er foreløbig publiceret af arkæologen museumsinspektør Svend Aage Knudsen, Egnsmuseet Holsted-Brørup-Vejen, og den danske lektor i Uppsala, Karen Thuesen, med en tolkning, der forudsætter, at stenen er ægte (Skalk 1988:2 s. 3-9), ligesom der fra anden side arbejdes med tolkningsforslag.